

## Snyd, bluf og anden uddannelsesaktivitet

I stort set al uddannelse er sanktionering, kontrol og vurdering af hvad eleven har lært et centralt omdrejningspunkt. Ja, uddannelsesinstitutioner er i høj grad institutioner, hvis funktion netop er at garantere, at eleverne har lært det, de skal lære. Derfor undersøger institutioner hele tiden hvad deres elever kan – gennem eksaminer, men først og fremmest gennem den daglige overhøring. Og derfor er der blandt lærere og administratorer altid en optagethed af om den enkelte elev ved eksaminer og opgaver – ja, sågar når hun rækker hånden op for at svare på et spørgsmål – selv er kommet frem til svaret. Eller omvendt om den studerende i stedet bluffer eller snyder.

At skrive af efter en anden eller smugkigge på facitlisten er oplagte eksempler på snyd. Former for snyd som sanktioneres – ind i mellem ganske hårdhændet - af institutionerne. Skolens og ikke mindst de videregående uddannelsers historie er fuld af eksempler på den slags. Men hvad der i første omgang kan forekomme enkelt og indlysende moralsk forkasteligt, fremstår ved nærmere undersøgelse mere kompliceret.

Man kan spørge, om der er blevet skruet op for kravene? Om de stigende krav om individuel performance og præstation, som kendetegner uddannelsessystemet såvel som samfundet generelt, i sig selv inviterer til mere snyd - ikke mindst i lyset af de stadig mere avancerede teknologiske redskaber, der stilles til rådighed for opgaveløsning? Den aktuelle fremkomst af ChatGPT og andre former for avanceret kunstig intelligens er en god illustration af dette. Disse værktøjer og ikke mindst den lette adgang til dem har aktuelt udløst en betydelig bekymring blandt undervisere: Kan man fremover regne med, at studerende selv har skrevet deres opgave? Eller har nogle studerende ladet en robot helt eller delvist gøre arbejdet, som undersøgelser kunne tyde på (<https://www.djoefbladet.dk/artikler/2023/08/saa-meget-bruger-studerende-ai>)? Og ikke mindst: Er det snyd? I første omgang medførte ChatGPT på danske universiteter et desperat forbud mod studentbrug af AI i opgaver. Det samme i gymnasiet, hvor snyd, bluf og elevstrategier længe har været et tema (Illeris et al., 2002). Forbuddet var desperat, fordi institutionerne samtidig erkendte, at de faktisk ikke havde en sikker metode til at konstatere brugen af kunstig intelligens. Her godt 1½ år efter lanceringen af ChatGPT er optagetheden snarere, hvordan AI kan inddrages i undervisningen på en konstruktiv måde, der understøtter de studerendes læring.

ChatGPT og debatten omkring den kan på denne måde tjene som eksempel på, hvor kompliceret det, der umiddelbart fremstår som formelt og moralsk forkasteligt snyd, egentlig er:

For det første er det en illustration af, at vurdering af om der er tale om snyd er en sammenstilling af teknologi og kontekst. Den teknologi, der i nogle situationer (fx stedprøver) kan være snyd at anvende, kan i andre situationer være nødvendig eller ligefrem ønskelig. Af samme grund spiller spørgsmålet om 'hjælpemidler' ofte en central rolle i eksamensregler. Her har selve den teknologiske udvikling også en betydning: Det, der tidligere var snyd, kan nu være en helt legitim – ja, ligefrem nødvendig og forventelig - teknik som eleven eller den studerende forventes at kunne anvende. På den måde kan noget der tidligere var snyd og krævede fx udenadslære være noget, som i dag snarere kræver at kunne anvende tekniske

hjælpe midler.

For det andet er dette ikke kun et spørgsmål om teknologi, men i høj grad også krav om sociale kompetencer og kvalifikationer. Rigtig meget af det man skal lære både i uddannelsesinstitutionerne og livet i det hele taget handler om at kopiere andres arbejde eller arbejdsmetoder og om at kunne arbejde sammen med andre. Det gælder ikke mindst, når opgaver skal løses uden for skolen. Det står i kontrast til og udgør ofte en mudret udfordring til skolens individualiserede og færdighedskontrollerende kultur. I de undervisningsformer, der ligger tættest på livet uden for skolen – som fx projektarbejde og gruppearbejde – bliver dette særligt tydeligt og ind i mellem paradoksalt og modsætningsfyldt: Hvad skal man fx mene om 2 gruppe medlemmer, der supplerer hinanden til eksamen? Eller om det at modtage vejledning til en opgave? Er det snyd, der dækker over den enkelte inkompetente og unfair undervisningsmetoder? Eller er det netop en demonstration i kompetence i at kunne samarbejde? I McDermotts (1996) klassiske tekst om den sociale skabelse af indlæringsvanskeligheder møder man drengen Adam, som har svært ved at skrive og regne i skolens klassiske fag, men som i hjemkundskab godt må få hjælp til at læse en opskrift og vurdere mængder af ingredienser. Resultat er en dejlig kage, men er det snyd? Svaret er ikke enkelt og udgør udfordringer for både elever og undervisere.

For det tredje kan man mere overordnet spørge, om det som moralsk kan betegnes som snyd eller forstillelse ikke på et helt overordnet plan er en organisk og nødvendig del af det sociale liv i det hele taget og skolen i særdeleshed? Eller sagt på en anden måde: Er det at forstille sig eller lade som om ikke en helt nødvendig del af det sociale livs sammenhængskraft? Noget sådant lader sig i hvert fald ret let tænke i forlængelse af fx den klassiske interaktionistiske sociologi (Goffman, 2014) og socialpsykologi. Her bliver det, der ud fra en betragtning er snyd og forstillelse, fra en anden vinkel en central del af socialitet og derfor noget der findes alle steder. Og vender vi os mere specifikt mod skolen, peger fx den amerikanske uddannelsessociolog Philip Jackson på det at kunne snyde som en integreret del af den 'usynlige læreplan' (Jackson, 1968, p26f.) såvel af hensyn til vurderingen af en selv som til klassens sociale organisering. Måske er det også derfor, vi fascineres af svindlere, der drejer systemet en knap. Ligesom socialpsykologiske forsøg tyder på en tilfredsstillelse ved at snyde (<https://videnskab.dk/teknologi/hoej-paa-snyd-foeles-detgodt-at-vaere-slem/>).

Summa summarum: Det der ud fra en formel og moralsk betragtning er snyd, er i det praktiske liv betydelig mere kompliceret og modsætningsfuldt. Men også sjovt og spændende, fordi det har potentiale til at til at vise de dele af vores kultur, som vi forsøger at censurere eller holde hemmelige, men som alligevel forekommer.

Det er snyd, bluf og forstillelse, de dilemmaer og modsætninger, som dette udløser hos eleven, den studerende, læreren og i samfundet, ikke mindst i lyset af den teknologiske og kulturelle udvikling, som vi med dette nummer af Dansk pædagogisk Tidsskrift ønsker at sætte fokus på.

Til temanummeret indkalder vi artikler, som adresserer disse problemstillinger eller andre, som er relaterede dertil. Vi efterspørger bidrag fra alle dele af det pædagogiske felt og gerne fra forskellige perspektiver. Også artikler med historiske eller kulturelle perspektiver er velkomne.

## Deadlines

Abstract (max. 2400 tegn) sendes til temareda t rerne senest **27.9.2024**. Ud over forskningsartikler (max. 40.000 tegn) inviterer vi til, at temaet også kan behandles gennem essays og kommentarer (max. 15.000 tegn).

Der kan forventes svar på, om abstractet er accepteret til videre arbejde senest 10.10.2024. Første udkast til bidraget skal sendes til redaktionen d. 1.4. 2025. Herefter følger evt. fagfællebedømmelse. Deadline for den færdige artikel er 1.8. 2025.

Temanummeret udkommer som nr. 3 i oktober 2025.

Du skal bruge DPTs skabelon. Den findes ligesom DpTs skrivevejledning, som du bedes følge, på:  
<https://dpt.dk/skriv-i-dpt/>.

## Temareda tion

Tomas Ellegaard (telle@ruc.dk) og Jakob Ditlev Bøje (jdb@sdu.dk)

## Referencer

- Dj fbladet: <https://www.djoefbladet.dk/artikler/2023/08/saa-meget-bruger-studerende-ai>
- Goffman, Erving (2014 (1956)): Hverdagslivets rollespil. København: Samfundslitteratur
- Illeris, K., Katznelson, N., Simonsen, B. og Ulriksen, L. (2002). Ungdom, identitet og uddannelse. Roskilde Universitetsforlag.
- Jackson, Philip (1968): Life in classrooms. Teachers College Press
- McDermott, R.P. (1996). Hvordan indlæringsvanskeligheder skabes for børn. I: C. Højholt & G. Witt: Skolelivets socialpsykologi. Unge Pædagoger.
- Videnskab.dk: <https://videnskab.dk/teknologi/hoej-paa-snyd-foeles-det-godt-at-vaere-slem/>